

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การให้ความคุ้มครองผู้ประกอบการอาชีพอิสระภายใต้หลักการประกันสังคม ศึกษาเฉพาะพ่อค้าแม่ค้าในตลาดสดบางซื่อ” เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยสำรวจวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดด้านหลักประกันทางสังคม แนวคิดความมั่นคงทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการประกันสังคม การประกันตนโดยสมัครใจ ประเภทประโยชน์ทดแทน ขอบข่ายความคุ้มครอง และเงินสมทบตามกฎหมายประกันสังคมและของต่างประเทศ เช่น เกาหลี ไต้หวัน ตุรกี เป็นต้น รวมทั้ง ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพื่อคัดเลือกและนำเสนอรูปแบบของการให้ประโยชน์ทดแทนด้านประกันสังคม และเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดทำแบบสอบถาม

2. ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการวิจัยภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการทดสอบความถูกต้องในเนื้อหา และความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

ลักษณะของพื้นที่

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่เขตบางซื่อ

จำนวนประชากรในเขตบางซื่อทั้งสิ้น 162,380 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 79,063 คน และ หญิง จำนวน 83,317 คน จำนวนครัวเรือน 44,038 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 11,545 ตารางเมตร อัตราการเพิ่มประชากรเดือนละ 350 คน

สภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่มีอาชีพทางการเกษตร แต่ปัจจุบันจากภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ประชาชนจึงหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป รับราชการ เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทห้างร้านเอกชน ประเภทและจำนวนสถานประกอบกิจการในเขตบางซื่อ คือ บัมน้ำมัน 15 แห่ง ร้านอาหาร 242 แห่ง ธนาคาร 12 แห่ง มินิมาร์ท 19 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง โรงแรม 1 แห่ง โรงภาพยนตร์ 3 แห่ง มูลนิธิ 34 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์ 2 แห่ง ตลาด 4 แห่ง สำหรับหน่วยงานราชการในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข 2 แห่ง

เนื่องจากในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตบางซื่อมีตลาดที่จัดตั้งตามกฎหมาย จัดตั้งตลาด จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ตลาดมณีพิมาน (ตลาดเตาปูน) ตลาดศรีเฆมา (ตลาดวัดสร้อยทอง) ตลาดประจวบ (ตลาดสะพานสูง) และตลาดทวีปสิน (ปัจจุบันไม่มีผู้ค้าขาย) ตลาดเหล่านี้อยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตบางซื่อในด้านสุขลักษณะในตลาด ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายการจัดตั้งตลาดซึ่งได้แก่ ด้านโครงสร้าง ที่พักขยะ ระบบระบายอากาศ ห้องน้ำห้องส้วม ทางเข้า-ออกตลาด ระบบบำบัดน้ำเสีย สถานที่ตั้ง (เมษายน 2542, ข้อมูลจากฝ่ายปกครองสำนักงานเขต บางซื่อ) สำหรับพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง 1 แห่ง คือ ตลาดสดบางซื่อ ซึ่งมีโชตลาดที่จัดตั้งขึ้นตามข้อกำหนดของกฎหมายจัดตั้งตลาด แต่เป็นสถานที่ที่ขออนุญาตใช้เป็นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยน ขนถ่ายสินค้ามานานกว่า 37 ปี โดยมีผู้จัดการตลาด เป็นผู้จัดการด้านสถานที่ตั้งสินค้าให้แก่ผู้ต้องการจำหน่ายสินค้า โดยคิดค่าแผงซึ่งมีขนาดความยาว 2.20 เมตร ในอัตราวันละ 15 บาท ซึ่งมีทั้งผู้ค้าขายที่ตั้งขายเป็นประจำ และเป็นครั้งคราว รวมทั้งสิ้นจำนวน 255 เจ้าของทุน

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ พ่อค้าแม่ค้าซึ่งเป็นเจ้าของทุน ในตลาดสดบางซื่อ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลจากจำนวนประชากรทั้งหมด 255 คน (เมษายน 2544, ข้อมูลจากผู้ดูแลตลาดบางซื่อ) บางคนอาจเป็นเจ้าของแผงมากกว่า 1 แผง โดยไม่จำกัดอายุและเพศ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยพิจารณาจากกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรแต่ละตัวมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ลักษณะโครงสร้างของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) รวมทั้งคำถามแบบให้ตรวจสอบก่อนตอบ (Checklist) และ คำถามที่ตอบโดยให้ใส่ลำดับที่ (Ranking questions) รวมคำถามทั้งสิ้น 30 ข้อ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รวม 17 ข้อ ประกอบด้วย

- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- ภูมิลำเนาเดิม
- ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน
- สถานภาพสมรส อาชีพและรายได้ของคู่สมรส
- จำนวนรายได้จากการค้าขาย และจำนวนรายได้ของครอบครัว
- รายจ่ายเพื่อการค้าขาย รายจ่ายอื่น ๆ และหนี้สิน
- ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ

ส่วนที่ 2 การรับรู้เกี่ยวกับการสมัครเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจตามมาตรา 40 ของกฎหมายประกันสังคม รวม 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 การตัดสินใจสมัครเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจตามมาตรา 40 เกี่ยวกับชุดสิทธิประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนโดยสมัครใจ และความสามารถในการจ่ายเงินสมทบ รวม 7 ข้อ

การกำหนดตัวเลือกสำหรับคำตอบเกี่ยวกับอัตราเงินสมทบ

คำถามในข้อ 24 ซึ่งถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอัตราเงินสมทบสำหรับผู้ประกันตนโดยสมัครใจตามมาตรา 40 กรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยกับการจ่ายเงินสมทบเป็นรายปี ปีละ 3,360 บาท และควรจ่ายเงินสมทบในลักษณะใด

ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวเลือก โดยใช้จำนวนเงินสมทบรายปี ปีละ 3,360 บาทตามที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกันตนแบบสมัครใจตามมาตรา 40 ต้องจ่าย เป็นหลักและคำนวณเพื่อการกำหนดตัวเลือกสำหรับคำตอบ ดังนี้

ตัวเลือกข้อที่ 1 จำนวนเงินสมทบ 3,360 บาทต่อปี หารด้วย 52 สัปดาห์ เท่ากับ 64.62 บาทต่อสัปดาห์ กำหนดเป็นตัวเลือกข้อที่ 1 ว่า จ่ายทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 65 บาท

ตัวเลือกข้อที่ 2 จำนวนเงินสมทบ 3,360 บาทต่อปี หารด้วย 12 เดือน เท่ากับ 280 บาทต่อเดือน กำหนดเป็นตัวเลือกข้อที่ 2 ว่า จ่ายทุกเดือน เดือนละ 280 บาท

ตัวเลือกข้อที่ 3 จำนวนเงินสมทบ 3,360 บาทต่อปี หารด้วย 3 ครั้ง เท่ากับ 1,120 บาทต่อครั้ง กำหนดเป็นตัวเลือกข้อที่ 3 ว่า จ่ายทุก 4 เดือน ปีละ 3 ครั้ง ครั้งละ 1,120 บาท

ตัวเลือกข้อที่ 4 จำนวนเงินสมทบ 3,360 บาทต่อปี หารด้วย 2 ครั้ง เท่ากับ 1,680 บาทต่อครั้ง กำหนดเป็นตัวเลือกข้อที่ 4 ว่า จ่ายทุก 6 เดือน ปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1,680 บาท

การกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ทดแทน

คำถามในข้อ 27 ซึ่งถามความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามยินดีจ่ายเงินสมทบปีละ 3,360 บาท เพื่อให้ได้กับความคุ้มครองจากการประกันสังคม ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการได้รับรูปแบบประโยชน์ทดแทนรูปแบบใด ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวเลือกไว้ 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 ประกอบด้วย รูปแบบประโยชน์ทดแทนตามกฎหมายประกันสังคมกำหนด ได้แก่ กรณีคลอดบุตร ทูพพลภาพ และเสียชีวิต ทั้งนี้ จำนวนเงิน จำนวนครั้ง และเงื่อนไขการเกิดสิทธิต่าง ๆ ใช้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเกิดสิทธิตามที่กฎหมายประกันสังคมกำหนด

ชุดที่ 2 ประกอบด้วย กรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ และเสียชีวิต ประโยชน์ทดแทนในชุดที่ 2 แตกต่างจากชุดที่ 1 คือ ประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตรจากชุดที่ 1 เปลี่ยนเป็น กรณีเจ็บป่วย โดยอาศัยข้อมูลจากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกล่าวไว้ในบทที่ 2 พบว่า ผู้ประกอบอาชีพอิสระ กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน และกลุ่มผู้ที่มิงานทำแต่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบสวัสดิการใด ให้ความสำคัญกับกรณีเจ็บป่วยเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ เงื่อนไขการเกิดสิทธิกรณีเจ็บป่วยใช้หลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายประกันสังคมกำหนดไว้สำหรับผู้ประกันตนที่เป็นลูกจ้าง ในสถานประกอบการตามมาตรา 33 และมาตรา 39

ชุดที่ 3 ประกอบด้วย กรณิหารภาพ ทุพพลภาพ และเสี้ยชีวิต ผู้ศึกษาได้กำหนดรูปแบบประโยชน์ทดแทนดังกล่าวไว้ในชุดที่ 3 โดยอาศัยข้อมูลการทบทวนวรรณกรรม การประกันสังคมในต่างประเทศที่จัดให้แก่ผู้ประกันตนในระบบบังคับตามกฎหมาย และผู้ประกันตนแบบสมัครใจ

การประเมินคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษา ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา โดยทดสอบความถูกต้องและความเที่ยงของข้อถามในส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. ตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบกับทฤษฎีและงานวิจัยที่มีผู้ศึกษามาก่อนหน้านี้ และโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา และนักวิชาการประกันสังคม ระดับ 8 ว เพื่อให้แบบสอบถามสมบูรณ์และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนการรับรู้เกี่ยวกับการสมัครเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจตามมาตรา 40 กฎหมายประกันสังคม โดยการทดลองใช้แบบสอบถาม (Pre-test)

ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายบริเวณตลาดนัดริมทางรถไฟสายใต้ ในช่วงเวลา 14.00 ถึง 20.00 นาฬิกา วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน 2545 และไม่ใช่วิชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อนำผลจากการนำแบบสอบถามทดลองใช้มาปรับปรุงข้อถามให้มีความชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและถูกต้องมากขึ้น

ภายหลังจากการทดลองใช้แบบสอบถาม (Pre-test) ได้นำข้อมูลมาประมวลผลเพื่อ - ทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability test) คำนวณโดยใช้สูตรของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson Formula 20) ดังนี้

$$r = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum p_i q_i}{\sigma_T^2} \right]$$

เมื่อ r = สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

p_i = สัดส่วนของผู้ที่ตอบรายการที่ i ได้ถูกต้อง

q_i = สัดส่วนของผู้ที่ตอบรายการที่ i ไม่ถูกต้อง ($q_i = 1 - p_i$)

σ_r^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนจากทุกข้อคำถาม

k = จำนวนข้อคำถามทั้งหมด

ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้เท่ากับค่าที่คำนวณจากสูตรของ Cronbach Alpha เท่ากับ 0.6964

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาได้ดำเนินการประสานผู้ดูแลตลาด เพื่อขอความร่วมมือและแจ้งกำหนดเวลาในการลงพื้นที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ในช่วงเวลาประมาณ 9.00-12.30 นาฬิกา ในวันหยุดราชการตามวันนักขัตฤกษ์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ ระหว่างเดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม 2545

2. จัดอบรมผู้ช่วยวิจัย จำนวน 10 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคม และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตซึ่งผ่านการศึกษาในวิชาการประกันสังคม โดยบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันสังคม สิทธิประโยชน์และเงื่อนไขการเกิดสิทธิ รวมทั้งอัตราเงินสมทบ เนื้อหาของแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของผู้ช่วยวิจัยให้ชัดเจนตรงกัน และสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ใช้เวลาในการอบรม 1 วัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากพ่อค้าแม่ค้าในตลาดสดซึ่งเป็นเจ้าของแผงโดยวิธีสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ถึง วันที่ 27 พฤษภาคม 2545 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 250 ชุด หรือ คิดเป็นร้อยละ 98.04 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 255 คน เนื่องจากจำนวน

พ่อค้าแม่ค้าที่เป็นเจ้าของแผงประกอบการค้าขายจริงต่ำกว่าจำนวนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับผู้ดูแลตลาด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package of Social Science) for windows โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ และจำนวนเงินสมทบที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถจ่ายเพื่อให้ได้รับความคุ้มครอง รวมทั้ง อธิบายการรับรู้เกี่ยวกับการประกันตนโดยสมัครใจตามกฎหมายประกันสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05